

Gospodarske novice.

* (Redka prikazen.) 14. dan tega meseca se je krava srednje velikosti v županii Brnaševi otelila s tremi telčiči; vsi samci bili so dobro in lepo izraščeni in prilične veličine; prvi in tretji živita, al drugi je čez 24 ur poginil.

* (Čbelni roj pozimi). V nedeljo 28. dne t. m. so lovci videli nad Glogovico podbržkega kantona na solnčnem kraju čbele rojiti; roj se je podal v votlo drvo. Pač redka prikazen nenavadno tople zime, ako je izlet čbelni res bil roj?

Národne stvari.

Kmet in národnost.

Spisal dr. J. Mencinger.

(Dalje.)

Ali se dá kmet vneti za katero idejo?

Gotovo. Ravno kmet je v svojem čutji nepokvarjeni del národa. Njegove čutnice prenesó mogočno in stanovitno navdušenje, tako navdušenje, da postane kmetu značajno in se združi z njegovimi starimi šegami; da! kmeta si brez tega navdušenja misliti ne moremo. Tako se je, postavimo, z značajem slovenskega kmeta združila pobožnost in gorečnost ne samo za notranjo, temuč tudi za vnanjo Božjo čast. Ta gorečnost je pri Slovencih večja kakor pri drugih sosednih narodih.

Ako bi bili v zadnjih stoletjih imeli na Slovenskem kak okraj samih prostih premožnih kmetov, ako bi jih bili imeli vsaj malo pred letom 1848, videli bi bili tudi, kako se kmet dá navzeti duhá svoje kmečke svobode in kako je pripravljen celó v krvavi boj iti za njo.

Ideja, za katero se kmet vname, mora se dalje prilegati kmečkemu srcu, njegovemu značajnemu čutju; ona ga ne sme vreči iz njegovega stanú, ampak le utrditi ga v njem; mora biti jasna, razumljiva in izpeljavna; prijeti mora kmeta za njegovo dobro stran: za čast in nravo; zadnjič mu jo morajo v srce vlti resnobni ljudje, ktere častí in jim zaupa.

Taka ideja je ravno národnost ali za nas slovenstvo.

Navaden razloček med gospódo in kmetom je, da gospod govori nemški, kmet pa slovenski. Slovenski jezik je bil dolgo časa resnični kmečki jezik. Národnosti ideja tirja naravne pravice ravno slovenskemu — kmečkemu jeziku; tedaj prime kmeta za najstarejšo, za najbolj utrjeno stran njegovega značaja. Slovenski jezik je bil nižji jezik, in kmet vé, da je bil ta njegov jezik velikokrat zaničevan in zametavan, kakor neolikan hlapčevsk jezik. Kmet, ki v sebi čuti prirojeni ponos svoje človeške vrednosti in posebno tudi svojega starega stanú, je težko trpel zaničevanje svojega jezika, kar se še dan danes vidi v dveh podobah. Nekteri kmetje ravno zavoljo tega zaničevanja svoj jezik bolj čislajo, in čeravno nemški znajo, nalašč slovenski govore z gospodom, ki slovensko slabo govori, ako vedó, da je gospodu močno mar jih poslušati, ali jih pa gospod poslušati mora. Nekteri kmetje pa so se trudili nemški naučiti, in govore nemški brez potrebe tudi pred slovenskim gospodom, češ, da izbrišejo iz sebe madež kmetavstva, in da gospoda ne žalijo z zaničevanim jezikom. Gospóda večkrat ušesa bolé, ko tak kmečko-slovensko-nemški jezik poslušá, in smejal bi se, ako bi ne miloval kmeta, ki je tako odpadel od jezika in moštva in svojega stanú. Pripetilo se je, da je ravno tisti kmet, nemški in slovenski umeven, z odvetnikom (advokatom) govoril slovenski, kadar je koga na tožbo dajal; ko je pa enkrat sam prišel v tožbo in

prosit odloga, govoril je kolikor mogoče nemški. Večkrat sem videl kranjske Gorence, vinske tovarnike, ki dobro nemški govore in pišejo, dohajati v vinske kraje in v neko mesto, kjer se mestjani sramujejo slovenski govoriti, češ, da „bindiš iss garštig.“ Gorenci niso zinili nemške besede ne, pa imeli so tako moč nad prodajavci vina, da so ti govorili samo slovenski, čeravno jim je bilo zoperno. Sploh sem zapazil, da se nad Ljubljano kmetom smešno zdi, vrezati jo po nemški, dokler vsi slovenski znajo in so — trezni; tam pa so naši kmetje ravno premožniši ali trdni, kakor jim pravijo. V družih krajih, kjer so manj premožni in so nekđaj imeli večo tlako, sem pa videl, da se pred gospódo skoraj silijo z nemščino. Veča sužnost in ubornost je tudi zastran jezika bolj podkopala kmečki značaj.

Ti nasprotni prikazni imate en vir v čutu, da je slovenski jezik kmečki jezik, in da pri gospódi ni v časti. Uni kmet, kmet stare korenine s tem, da slovenski govori z gospodom, častí svoj stan, in gospodu kaže, da se ga nič ne bojí, in da ljubi svoj jezik, čeravno gospodu ni všeč. Drugi izprideni kmet pa je pohleven in gospodeboječ; on skriva svoj slovenski jezik bolj kakor morebiti strgane rokave.

Tisoč let zametovanemu kmečkemu jeziku hoče nova ideja vredno in potrebno čast pridobiti. Ali ne bode kmeta budilo, bolj čislati svoj mili po neprostih očakih podedovani jezik, ko je zdaj postal vsem drugim enakopraven? Ali ga ne bode veselilo, da je sužnost nehala tudi njegovemu jeziku, kakor je pred nekaj leti nehala njegovi osebi in zemlji? Še le zdaj bo čutil, da je popolnoma prost na premoženji kakor tudi na duhu. Gori omenjenih dveh kmetov bo prvi mislil: „gospóda se je vendar enkrat spametovala“; drugi: „gospóda se nas je vendar tudi v jeziku usmilila; oba pa bota bolj možka postala. Ako se gospóda sama poganja za kmečki jezik, in kmet vidi, da ga z ljubeznijo rabi ter piše posebno v uradnijah, se mu bode zdelo, da se gospóda kmetu približuje; ker je gospóda viša kakor kmet, bo djal, da se k njemu ponižuje. Višava med gospodom in kmetom bo manja, kmet bliže gospoda, povikšan, in bolj se bo čislal. — Bati se ni, da bode kmet prevzet. Saj se kmet nikoli ne povzdiguje nad svoj stan; on noče gospodovati nad gospódo; njej pušča vedno prvo mesto. Zdaj mu ne dopada, da se gospóda v njegove kmečke reči preveč vtika, in ne častí njegovih šeg in navad njegovega stanú in jezika, kakor se spodobi. Kadar bode pa videl, da ima v družinskih in občinskih zadevah povoljno svobodo, da se sme bolj prosto gibati, da gospóda pustí kmetu v njegovih rečéh govoriti pametno besedo, in da častí njegov značaj in jezik — takrat bo tudi on gospódo bolj spoštoval, in čutil, da je njemu bolj pravična, kakor ie bila nekđaj.

(Dalje prihodnjič.)

Prošnja do čast. gg. poverjenikov „Slovenske Matice.“

Te dni tajništvo razpošilja vpisne listine za 1866. (III.) leto, da se udom, poverjenikom in tajništvu zljajša in okrajša posel, ki ga prizadeva plačevanje, pobiranje in vpisovanje dotičnih doneskov, ob enem pa tudi udom in Matici zmanjšajo poštni stroški. Vrh tega je veliko udov vzlasti iz duhovskega in uradniškega stanú v dveh letih gotovo tudi premenilo svoje stanovališče, kar tajništvu ne more biti znano, toraj bi pri razpošiljanji knjig lahko nastale velike sitnosti Matici in udom samim. Po tem poti se najlože v okom pride vsemu neredu in naznanjevanji prememb. Ker se bode iz navedenih vzrokov društveni imenik vredil po dekanijah, ki so najstanovitniša razdelitev slovenskih krajev, toraj se ome-

njene listine pošljejo tudi tistim preč. gg. dekanom lavantinske, krške, goriške in tržaške škofije (ljubljske škofije g. dekani so že vsi poverjeniki), ki do sedaj še niso poverjeniki, z vljudno prošnjo, da blagovolijo prevzeti ta posel blagemu namenu na korist. Pri tej priliki pa še prosimo gg. poverjenike, da v omenjeno listino blagovolijo vpisati vse ude svojega okraja, ki so jim znani iz Matičinega imenika ali iz „Novic“, toraj tudi nje, ki so morda letni donesek za 1866. leto že odrajtali. Pri obeh teh se vé da prazna ostaneta 3. in 4. predalček, vstavi se pa dotična opomba v 5. predalček.

Dr. Lovro Toman, prvosednik.
Anton Lézar, tajnik.

Kratkočasno berilo.

Boj za puro.

Resnice in laži za predpust.

Spisal Šak.

(Dalje.)

To cesto prekopal so sredi mužavine v črni noči lukovski vojaki, in od obeh strani nastopila je v strugo voda. „Zdaj pa pojte k nam, če morete“, zasmeje se župan Drevar, ogledovaje široki prekop. „Naj se popred dobro plavati učijo“, pristavi Nace Krcel, ponočni lukovski čuvaj. „Ta prekop še ni zadosti, gospod general, treba je pri njem še trdnjave ali kastela, pa vojakov notri“ — tako odrezal se je študirani kovač. „Dobro si jo zadel, gospod hotman, brez kastela nismo varni“ djal je general. „Haloh! junaška kri — primate za lopate in sekire!“ Hitro gibalo se je več sto rok, — kovač pa komandiral je „tù tako, in tam tako.“

V tem napoči dan, in v lepem redu vzdigne se vsa bobovska vojska proti Lukovcu. Pogum švigal je iz vseh oči, in junaško srce tolklo je ob vsake prsi. Glasno bobnali so bobnarji (namesti bobnov imeli so prazne sodce), urno sukali je Štempihar Kolomaja velikansko zastavo v zraku, z debelim glasom zapovedoval je general. — Pa kdo popiše vredno to vojsko? Če bi mi pomagali vi Demokriti, Cervantesi in Vicki Dragani, — tedaj še bi bilo, ali jaz — jaz sam? Pri tej misli pade mi srce v hlače in peró — z rok! —

Kako bi jih popisal, junake in junakinje iz vseh kotov bobovskega sveta? — O ti Muza ali Modrica pisarjev, ki si šepetala že v marsiktero uho bedarijo in norčijo, stopi mi na stran v tej turski sili!

Prvega pred vojsko zagledam korenjaka ponosne postave, častito skušeno glavo, — Petra Kokota. Svest si svoje visoke časti in službe, stopa res pred svojo armado, ko gospod kikiriki po dvoru, svojem haremu. Zafrknjeni klobuk kinča mu rdeč čop, podoben grebenu, in po njem pozná cela vojska svojega vodja — Kokota. V desnici drži znamenje poveljniške časti, silno žezlo, debel bet. V levici nese pa iz močnih desak narejen ščit, ki mu ima služiti za brambo pred udarci sovražnikov. — Veselja igra srce slednjemu Bobovcu, kajti hrabrost in zmaga sije generalu iz oči. Čist in jaren je njegov glas, če zapoveda: „linx um, rehcgšaut, marš!“ Toliko nemščine mu je namreč nekdanji vojak Kolomaja vtepel v naglosti v glavo.

Za županom koraka prvi banderaš Vid Kolomaja, junak od glave do pet. Divji plamen šviga mu v pogledu, z zobmi škriplje in momlja: „Čajte, paglavci, skoro vas pozobljemo!“ Za orožje služi mu pol žrdi, ščit so mu duri kravjega hleva, in ob enem nese v levici veliko pisano zastavo. To je orjak, kakoršnega ni bilo in ne bo na Slovenskem.

V prvem krdelu za njim marširajo sami gospodarji,

cvet cele vojske, stebri glasovitega Bobovca. Misli bi človek, da so veteranci kakove rimske armade, tako urno se gibljejo, tako viteško se držé. Oboroženi so s sekirami, motkami, cepiči, vilami in plankami, pa nobeden tudi ni brez lesenega ščita.

Za tem krdelom gré majhen suh možiček, z veliko mačko pod nosom — in s praznim sodcem, po katerem tolče in tere neusmiljeno; to je tambur ali bobnar Čvrk. Kolikor je listja na drevji, toliko je burek in šal v njegovi glavi, kolikor je trave na zemlji, toliko podob ali figur vé iz svojega klobuka narediti. Vé jeziček mojstersko obračati, pa tudi ušesi gibati kakor bratec dolgouh. Tak tedaj je bobovski bobnar in humorist. Brž za njim koraka krdelo ravsarjev, — fantov in fantalinov, hlapcev in hlapčonov. Vsi hrepené po tepenji, kakor lisica po kokoših, kajti svesti so si, da bodo danes Lukovce kozje molitvice učili. — Pa ni še konec armade; za fanti gré truma žen, na njih čelu županova Marinka. Vse nosijo — hlače svojih mož, na glavi klobuke, v rokah burkle, — strašen pogled! Tù bilo je brbranje, mrmranje, šepetanje, klepetanje, kakor bi gagalo sto tisoč gosek v enem zboru.

Za to trumo stopal je resnoben možak Andraš Godrnjalo, noseč zdravila za vse, katerim bi vtegnilo pri srcu slabo postati. To zdravilo bila je — leskova batina, in vračnik bil je — profoz. Zakaj neki stopal je ravno za ženami? Za njim skakljala je vsa nadepolna zarovana bobovska deca, s katero je bil Bobovec zmir za petdeset let naprej oskrbljen. Krikala in klicala je, da so ubogega profoza učesa bolela.

To je tedaj cela bobovska armada, gotovo nista imela Kserks in Atila večje in hujše. Obsegala je vés bobovski rod, razun dedekov, babic in — deklet. Oho! kje pa so ostale Micike, Anice in Terezike? Čujte, čujte, jokale so domá v svojih kamricah. Pa zakaj? Ah! za — ljubčke, ktere so imele v Lukovcu, ker so mislile: gotovo še danes jim zavijejo Bobovci vrata!

(Dalje prihodnjič.)

Iz deželnih zborov.

Iz deželnega zbora štajarskega.

Iz Gradca 23. jan. * Predzadnja (20. t. m) in zadnja (23. t. m.) seja našega deželnega zbora se mi dosti znameniti zdite, da tudi slovenski prebivavci Štajarskega in Slovenci sploh naj o nji zvedó. Najprej moram opomniti, da v zdanjem zboru ravnopravnosti pričakovati ni, ker širokih govorov zrno je vselej: „mi smo gospodje v deželi, mi smo omikani, in le če se nam poljubi, vam neomikancem kaj damo.“ V zadnjih sejah so metali tudi hude pušice na ministerstvo, ker je odpravilo Schmerlingov državni zbor in napravilo „tabularasa.“ Ker so pa z ministerstvom v zameri, se kaže, da jih je volja storiti, kar so storili pod prejšnjo vlado Madjari in Hrvatje, češ (kakor je poslanec Frank očitno v zboru opomnil), da le avtonomisti še morejo Avstrijo osrečiti! Zastonj je občna prošnja v deželi, da bi se silni stiski in uboštvo pomagalo, da bi se tudi za spodnje kraje potrebne šole osnovale, zastonj opominja za potrditev tacihih dobrih naprav sedanji, nam od prejšnjega veliko prijazniši glavar dežele sam, — stvarí splavajo po vodi, ker bi nekteri radi cikali po trpivnem uporu, če stvar dobro presodimo.

Enako se je godilo v zadnjih dveh sejah. V prvi se je poleg preuravnava družih šol ravnalo tudi za realno gimnazijo v Ptujem. Herman je tako živo podpiral ta predlog, da so mu celó Nemci prav zeló pritrjevali. Povedal je in dokazal štatistično in na vse strani določno, kako silno potrebna za spodnje kraje